

TASA-ARVO – JA YHDENVERTAISUUS- SUUNNITELMA

**KOKEMÄEN VARHAISKASVATUS JA
ESIOPETUS**

Sisällys

1. JOHDANTO	3
2. VARHAISKASVATUKSEN JA ESIOPETUKSEN ARVOT JA TAVOITTEET/TOIMINTA-AJATUS	4
3. KESKEISET KÄSITTEET	4
3.1. Tasa-arvo	4
3.2. Yhdenvertaisuus	5
3.3. Sukupuolisensitiivisyys	5
3.4. Sukupuolen moninaisuus	6
3.5. Antirasismi	6
4. VUOROVAIKUTUS VARHAISKASVATUKSESSA JA ESIOPETUKSESSA	6
5. LASTEN JA HUOLTAJIEN OSALLISUUS	7
6. TOIMINTA JA OHJAUS VARHAISKASVATUKSESSA JA ESIOPETUKSESSA	8
7. HÄIRINNÄN EHKÄISEMINEN JA POISTAMINEN	9
8. SYRJINTÄ JA ESTEETTÖMYYS	9
9. YHDENVERTAISUUDEN TOTEUTUMINEN VARHAISKASVATUKSESSA JA ESIOPETUKSESSA	9
10. TOIMINNALLISEN TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSSUUNNITELMAN LAATIMINEN	10
10.1. Toimipaikkakohtainen toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma	10
10.1.1. Selvitys	10
10.1.2. Kehittäminen	11
10.1.3. Arviointi	11
Liite 1: Toimipaikkakohtainen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma	12

1. JOHDANTO

Varhaiskasvatusta koskeva lakimuutos astui voimaan 1.6.2023. Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ns. tasa-arvolaki ulottuu koskettamaan jatkossa myös varhaiskasvatusta, kun muilla koulutusasteilla se on ollut voimassa jo aiemmin. Tasa-arvolaki velvoittaa kuntia laatia toimipaikkakohtaisen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman.

Laadittava tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma on työkalu varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämiseksi inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Suunnitelman tavoitteena on varmistaa, että tasa-arvo ja yhdenvertaisuustyötä tehdään järjestelmällisesti varhaiskasvatuksen arjessa. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa tarkastellaan ja kehitetään varhaiskasvatuksessa työskentelevien aikuisten toimintatapoja ja suunnitelman lähtökohtana on lapsen edun toteutuminen.

Tasa-arvolain mukaan varhaiskasvatuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota vuorovaikutukseen, ohjaukseen, lasten osallisuuteen, käytettäviin materiaaleihin ja huoltajien kohtaamiseen sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Vuorovaikutuksen ja ohjauksen näkökulmasta keskeistä on stereotyyppien tiedostaminen ja sitä kautta toiminnan muodostuminen sukupuolitietoisemmaksi. Tähän liittyy esimerkiksi sen tunnistaminen, kuinka lelut tai kirjat päiväkodissa asetellaan ja onko toiminnassa sukupuolistereotyyppioita. Varhaiskasvatuksessa käytettävillä materiaaleilla tarkoitetaan kaikkea varhaiskasvatuksen materiaalia, kuten leluja, kirjoja tai toimintaympäristöä yleensä.

Suunnitelmaa laadittaessa tulee kiinnittää huomiota lasten osallisuuteen ja heidän mahdollisuuteensa vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Lisäksi huoltajilla tulee olla mahdollisuus tulla kuulluksi suunnitelmaa tehtäessä ja toimintaa kehitettäessä.

Velvoite toimipaikkakohtaisesta tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatimisesta koskee päiväkotitoimintaa. Myös päiväkodin yhteydessä järjestetty esiopetus on tasa-arvolain 5 b §:n mukaisen tasa-arvosuunnittelun piirissä. Perhepäivähoidon ja kunnallisen avoimen varhaiskasvatustoiminnan osalta kunta laatii yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa yhteiset tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmat. Tasa-arvosuunnitelmat tulee päivittää vähintään kolmen vuoden välein, mutta suunnitelman toteutumista arvioidaan vuosittain, ennakkoon sovittuna ajankohtana.

Varhaiskasvatuksen koko henkilöstö sitoutuu toteuttamaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa, sekä kehittämään toimintaansa vastaamaan tasa-arvolakia. Henkilöstö on veloitettu arvioimaan suunnitelman toteutumista vuosittain yhteistyössä toimipaikan muun henkilöstön kanssa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö kirjataan suunnitelmaan ja heidän mielipidettään kuullaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioissa.

2. VARHAISKASVATUKSEN JA ESIOPETUKSEN ARVOT JA TAVOITTEET/TOIMINTA-AJATUS

Kokemäen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa arvoperustassa keskeistä ovat muun muassa lapsuus itseisarvona, lapsen ainutlaatuisuus ja lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen ja kuuleminen yksilönä ja yhteisön jäsenenä, lapsen oikeus oppia ja rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omista lähtökohdista käsin. Lisäksi myös yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatustilain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

Varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Tavoitteena on antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin lapsen kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Tavoitteena on myös toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä moniammatillisen yhteistyöverkoston tuella.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan lapsen kasvua toisen ihmisen kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen.

Esiopetus edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä ja sillä on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämistehtävä. Keskeistä on pedagogisuus, osallisuus ja lapsen leikki.

3. KESKEISET KÄSITTEET

3.1. Tasa-arvo

Tasa-arvolla tarkoitetaan kaikkien sukupuolten yhtäläisiä oikeuksia ja mahdollisuuksia sekä vallan ja resurssien tasapuolista jakautumista.

Suomessa tasa-arvolaille ehkäistään sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää ja edistetään sukupuolten tasa-arvoa.

Varhaiskasvatuksessa tasa-arvo tarkoittaa sitä, että kiinnitämme huomiota siihen, että sukupuoli ei aseta lapsia tai aikuisia eriarvoiseen asemaan varhaiskasvatuksen arjessa. Sukupuolesta riippumatta lapsella on oikeus valita leikkinsä, toimintansa ja leikkikaverinsa.

3.2. Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan kaikkien ihmisten samanarvoisuutta riippumatta heidän iästään, kansalaisuudesta, kielestä, uskonnosta tai vakaumuksesta, mielipiteestä, vammasta, terveydentilasta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Suomessa yhdenvertaisuuslaissa edistetään yhdenvertaisuutta ja ehkäistään syrjintää perustuen näihin ihmisen ominaisuuksiin.

Varhaiskasvatuksessa yhdenvertaisuus tarkoittaa sitä, että kiinnitämme huomiota siihen, että ihmisten eri ominaisuudet, kuten ihonväri, uskonto tai terveydentila, eivät aseta lapsia tai aikuisia eriarvoiseen asemaan. Kukin lapsi ja aikuinen saa olla oma itsensä varhaiskasvatuksessa.

3.3. Sukupuolisensitiivisyys

Sukupuolisensitiivisyys ja sukupuolitietoisuus ovat rinnakkaisia käsitteitä. Ne tarkoittavat taitoa huomata sukupuolittuneita käytäntöjä ja sukupuolinormeja, jotka usein ovat tiedostamattomia. Ne ovat herkkyyttä tunnistaa yhteiskunnallisia ja kulttuurisia rakenteita, joissa sukupuoli rajoittaa lasten toimintaa ja taitoa purkaa niitä. Sukupuolesta riippumatta lapsilla on samat oikeudet, mahdollisuudet ja velvollisuudet leikkiä, osallistua ja toimia.

Varhaiskasvatuksessa sukupuolisensitiivisyys, -tietoisuus ja – vastuullisuus näkyvät silloin, kun henkilöstö osaa tarkastella sukupuolen merkitystä arjessa, pohtia omia, osin tiedostamattomiakin oletuksiaan eri sukupuolista ja kannustaa lapsia aktiivisesti monipuoliseen toimintaan. Ketkä siivoavat leikin jäljet? Eroavatko keuhut ja huomion jakautuminen sukupuolen perusteella? Puhutellaanko lapsia tietyllä äänensävyllä sukupuolesta riippuen?

Sukupuolisensitiivisyys Kokemäen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tarkoittaa sitä, ettei leikkiympäristöjä ja leikkejä rakenneta stereotyyppisesti perinteisten tyttö-poika –mallien mukaan,

vaan että lapsi saa mahdollisuuden valita mielenkiintonsa mukaan ja kasvattajan kannustamana erilaisia rooleja leikeissä ja osallistua monipuolisesti erilaiseen tekemiseen vaihtelevissa kaverikokoonpanoissa. Tämä kaikki on hyvä tiedostaa myös lapsia pienryhmiin jaettaessa.

3.4. Sukupuolen moninaisuus

Sukupuoli koostuu yksilöllisistä ja ainutlaatuisista piirteistä, jokaisen sukupuoli on siis moninainen. Sukupuoli on moninainen ilmiö, joka ei ole jaettavissa kahteen, toisilleen vastakkaiseen ja selvästi toisistaan erotettavaan sukupuoleen.

3.5. Antirasismi

Antirasismi on aktiivista ja tietoista toimintaa kaikkia rasismien muotoja vastaan. Tavoitteena on vähentää etnistä syrjintää, syrjivien käytäntöjen vaikutuksia ja kielteisiä ennakkoluuloja. Antirasistisen ajattelun ja toiminnan kautta pyritään tunnistamaan etuoikeuksia ja analysoidaan, kuinka ne ohjaavat omaa toimintaa. Samalla tunnistetaan ja puututaan rasismiin ja puretaan yhteiskunnassa vallitsevia rasismia tuottavia tekoja, käytänteitä ja toimintamalleja.

Varhaiskasvatuksessa antirasismi voi näkyä siten, että henkilöstö koulutautuu antirasismista ja perehtyy rasismien eri muotoihin, jotta voi tunnistaa ja purkaa niitä sekä omassa että koko yksikön ajattelussa ja toiminnassa. Antirasismi on jatkuva oppimisprosessi, johon tarvitaan niin tietoa, taitoa ja tunnetta. Lisäksi tarvitaan myös aikaa ja mahdollisuuksia ajatella ja toimia toisin.

Lähde sekä lisää tietoa tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvistä käsitteistä löytyy: <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/kasitteet>

4. VUOROVAIKUTUS VARHAISKASVATUKSESSA JA ESIOPETUKSESSA

Varhaiskasvatuksen pedagogiikka on suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvattajan ja lapsen vuorovaikutukseen perustuvaa ammatillista toimintaa, jolla pyritään tietoisesti vaikuttamaan lapsen kehitykseen, kasvuun ja oppimiseen.

Kokemäen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa lapselle tulee antaa kokemus, että hänestä välitetään, hän tulee nähdyksi, kuulluksi ja kohdatuksi omana itsenään ja häntä arvostetaan. Kasvattaja rohkaisee lasta yrittämään ja oppimaan myös virheistä. Henkilöstö luo turvallisen vuorovaikutusilmapiirin.

Tavoitteet toiminnalle asetetaan siten, että lasten kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen osaaminen lisääntyy ja moninaisuus näkyy arjessa niin keskusteluissa kuin oppimisympäristöissäkin. Pienryhmätoiminta tukee lasten välistä sekä lasten ja aikuisen välistä vuorovaikutusta ja mahdollistaa lapsen yksilöllisen huomioimisen.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin kuuluu henkilöstön keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus huoltajien ja lähiympäristön kanssa. Yhteisön jäsenet kunnioittavat toisiaan ja arvostavat yhteistyötä.

5. LASTEN JA HUOLTAJIEN OSALLISUUS

Kokemäen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa huomioidaan, että jokainen lapsi tulee kuulluksi ja nähdyksi, hänen mielipiteensä, ideansa ja toimintansa otetaan huomioon. Lasten kanssa harjoitellaan yhdessä päättämistä ja tekemistä. Kasvattajan tehtävänä on toiminnallaan taata, että jokaisella lapsella on yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ja olla osallinen.

Osallisuuden kokemus on hyvin henkilökohtainen. On tärkeää, ettei yksikään lapsi koe jäävänsä ulkopuolelle missään tilanteessa. Kokemäen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa jokaisella lapsella tulee olla tunne ryhmään kuulumisesta ja heillä tulee olla mahdollisuus ilmaista ajatuksiaan, mielipiteitään ja tunteitaan.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilökunta vahvistaa lapsen osallisuutta lapsen sanallisten ja sanattomien viestien ja aloitteiden herkällä kuulemisella, lapsen maailman ja omintakeisen/erilaisen ilmaisutavan ymmärtämisellä. Yhteinen suunnittelu ja yhdessä tekeminen ovat keskeiset keinot lasten osallisuuden lisäämiseen varhaiskasvatuksen toiminnassa. Henkilökunta kuuntelee lasten ajatuksia ja mielipiteitä ja toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä.

Osallisuus on kohtaamista, kunnioittavaa vuorovaikutusta, äänen antamista, mielipiteiden kuulemisesta lapsen omassa lähiarjessa. Henkilökunta mahdollistaa lapsen omien valintojen tekemisen. Kasvattajalla tulee olla kyky luopua tarvittaessa omista suunnitelmistaan ja ideoistaan. Osallisuus ei ole yhtä kuin osallistuminen. Osallistua voi ilman osallisuuden kokemustakin.

Kaikille huoltajille tarjotaan tasapuolisesti yhteistyö- ja osallistumismahdollisuuksia. Perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja avoin vuorovaikutus. Perheille annetaan mahdollisuus kertoa heille tärkeistä asioista ilman ennakko-oletuksia.

6. TOIMINTA JA OHJAUS VARHAISKASVATUKSESSA JA ESIOPETUKSESSA

Kokemäen varhaiskasvatuksessa huomioidaan tasa-arvo ja yhdenvertaisuus jo alkaen varhaiskasvatuspaikan hakemisesta. Käytämme kaikille yhteistä sähköistä palvelunohjausjärjestelmää, Vesaa, sekä palveluohjauksessa avustamme huoltajia varhaiskasvatuspaikan hakemisessa.

Varhaiskasvatuspaikkoja voi hakea läpi vuoden. Varhaiskasvatuspaikan päätöksen teossa noudatetaan varhaiskasvatustalain. Varhaiskasvatusmaksut määräytyvät huoltajille kaikille yhteisten asiakasmaksuperusteiden mukaisesti. Tavoitteenamme on käynnistää hyvä yhteistyö heti alusta lähtien, tukea lapsen siirtymistä varhaiskasvatukseen sekä taata tasalaatuinen varhaiskasvatus kaikille Kokemäen varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen tuleville lapsille.

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen toimintaa ohjaavat nivelvaiheen yhteistyön käytänteet.

Oppimisympäristö on niin fyysinen, psyykinen kuin sosiaalinenkin ympäristö. Oppimisympäristöön kuuluvat lasten kasvua ja oppimista tukevat tilat, paikat, välineet, tarvikkeet ja toimintatavat sekä yhteisö. Kasvattajan tulee huomioida, millainen on tasa-arvoinen oppimisympäristö. Lisäksi tulee tiedostaa oppimisympäristöjen vaikutus mm. lasten leikkien sisältöihin. On tärkeää pohtia leikeissä ja leikkitalanteissa esiintyviä sukupuolen määrittelemiä tekijöitä. Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa mahdollistaa sen, että jokainen saa valita leikin omien mielenkiintojensa pohjalta.

Lapselle luodaan mahdollisuus tasa-arvoiseen leikkiin ja toimintaan. Kaikki materiaalit, lelut, kirjat, pelit ym. ovat tarjolla tasapuolisesti kaikille lapsille. Lasten osallisuus oppimisympäristöjen suunnittelussa ja rakentamisessa huomioidaan kuuntelemalla, havainnoimalla sekä toteuttamalla lasten ideoita ja näkemyksiä.

7. HÄIRINNÄN EHKÄISEMINEN JA POISTAMINEN

Kokemäen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa huolehditaan jokaisen lapsen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Häirinnäksi katsotaan henkilön tai ihmisryhmän arvon ja koskemattomuuden tarkoituksellista tai tosiasiallista loukkaamista siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri.

Varhaiskasvatuksessa on yhteinen Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma, Kiva kaveri. Jokainen varhaiskasvatus- ja esiopetusyksikkö kirjaa suunnitelmaan omat tavoitteet tulevalle toimintavuodelle sekä sopii niiden arvioinnista ja seurannasta vuosittain. Suunnitelman on vastattava siihen tarpeeseen, mitä yksikössä kulloinkin ilmenee. Varhaiskasvatuksen henkilökunta tiedottaa huoltajia oman ryhmän Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelmasta.

8. SYRJINTÄ JA ESTEETTÖMYYS

Kokemäen varhaiskasvatuksessa sitoudutaan siihen, että ketään ei kohdella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta samassa vertailukelpoisessa tilanteessa. Kokemäen varhaiskasvatuksessa esteettömyys tarkoittaa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön toteutumista niin, että jokainen voi ominaisuuksistaan huolimatta toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa. Lasten leikkiympäristöt on rakennettu niin, että kaikilla on mahdollisuus osallistua leikkiin. Lelut ja muuta materiaalit ovat lasten saatavilla niin, että se mahdollistaa lasten aktiivisen toiminnan. Perushoidon tilanteet ja paikat kuten ruokailu, vessassa käynti, pukeminen ovat rakennettu ja suunniteltu niin, että kaikilla lapsilla on samanlainen mahdollisuus toimia niissä tilanteissa.

9. YHDENVERTAISUUDEN TOTEUTUMINEN VARHAISKASVATUKSESSA JA ESIOPETUKSESSA

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa mahdollistetaan lasten ja henkilökunnan väliset suhteet niin, että kaikilla on mahdollisuus aktiiviseen toimijuuteen. Lapsilla on oikeus yhteenkuulumisen tunteeseen, hyväksytyksi tulemiseen, lasten tarpeisiin vastaamiseen ja osallistumiseen yhteiseen päätöksentekoon.

Ystävällisyys, ilo ja huumori rakentavat hyvää ilmapiiriä ja vahvistavat me-henkeä. Oleellista on kiireetön ja läsnäolosta syntyvä ilmapiiri.

Henkilökunta ja lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä.

10. TOIMINNALLISEN TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSUUNNITELMAN LAATIMINEN

10.1. Toimipaikkakohtainen toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Kokemäen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa laaditaan toimipaikkakohtainen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma vuosittain laadittavan toimintasuunnitelman yhteydessä (Liite 1).

Suunnitelmassa tarkastellaan varhaiskasvatuksen toimipaikan toimintaa sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta sekä miten toiminta vaikuttaa eri ihmisryhmiin, miten yhdenvertaisuus toteutuu omassa toiminnassa ja millaisia toimenpiteitä toimipaikassa yhdenvertaisuuden toteutumiseksi tehdään.

Suunnitelmissa huomio kiinnitetään vuorovaikutukseen, ohjaukseen, lasten osallisuuteen, materiaaleihin, huoltajien kohtaamiseen sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen, miten eri ominaisuudet, kuten esimerkiksi ikä, ihonväri, kieli, katsomus, perhesuhteet tai vammaisuus vaikuttavat lasten mahdollisuuksiin toimia varhaiskasvatuksessa ja kokea osallisuutta siinä.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa tehdään koko henkilöstön kanssa. Lapsille on varattava mahdollisuus osallistua suunnitelman laatimiseen. Lapsella on oikeus, ei velvollisuus osallistua suunnitteluprosessiin. Lasten osallistamisessa ja valittavissa menetelmissä huomioidaan lasten ikä- ja kehitysvaihe. Suunnitteluprosessissa on kolme vaihetta: selvitys, arviointi ja kehittäminen.

10.1.1. Selvitys

Selvitystyön aluksi käydään koko henkilöstön kanssa keskustelua, onko päiväkodin toiminnassa epätasa-arvoisuutta tai syrjintää.

Selvitysvaiheessa tarkastellaan päiväkodin vuorovaikutusta, ohjausta, tiloja, materiaaleja, osallisuutta, huoltajien kohtaamista, häirintää jne. Selvitysvaiheessa myös huoltajia ja lapsia voidaan osallistaa. Lasten osallistamisessa huomioidaan lasten ikä ja kehitysvaihe. Lapsilta voi saada tietoa esimerkiksi haastattelujen tai leikkiin, satuhetkeen tai

pöytäteatteriesitykseen pohjautuvalla keskustelulla. Huoltajia voi osallistaa esimerkiksi huoltajaillan tai erillisen kyselyn avulla. Lähde ja katso lisää <https://www.oph.fi/fi/opettajat-jakasvattajat/selvitysmenetelmia>

10.1.2. Kehittäminen

Kehittämävaiheessa keskitytään niihin teemoihin, joista selvitysvaiheessa paljastui parannettavaa tai muutettavaa. Tässä vaiheessa nimetään toimenpiteitä, joilla puututaan näihin esiin nousseisiin epäkohtiin. Toimenpiteet eivät ole arvoja tai korulauseita kuten “toiminta on tasa-arvoista”, vaan konkreettisia asioita, joita arjessa voidaan toteuttaa, kuten “henkilöstölle järjestetään täydennyskoulutusta antirasismista ja sukupuolisensitiivisyydestä”, “leikkipisteet järjestetään uudelleen niin, että ne tukevat monipuolisia leikkejä” tai “tehdään kerran viikossa leikin ja leikkikaverin arvontaa, jotta lapset pääsevät opettelemaan toimintaa uusien kavereiden kanssa ja tutustumaan uusiin leluihin ja leikkeihin.”

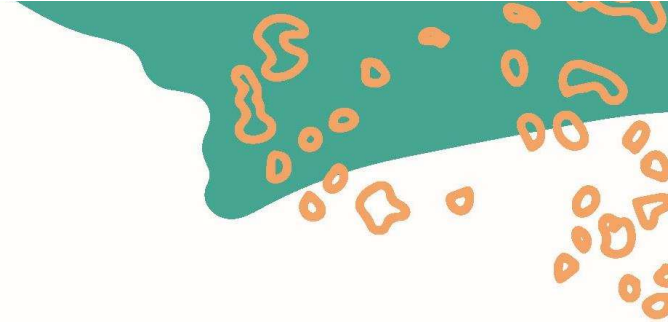
Toimenpiteiden on oltava varhaiskasvatuksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia. Lapsille ja heidän huoltajilleen on varattava mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimenpiteistä. Toimenpiteisiin tulee kirjata keinoja havaitun häirinnän poistamiseksi tai sen uusiutumisen estämiseksi.

Kehittämistoimenpiteille laaditaan aikataulu ja vähintään yksi vastuuhenkilö. Tässä vaiheessa voi osallistaa lapsia ja huoltajia. Lapset voi ottaa mukaan esimerkiksi järjestelemään leikkipisteitä uudella tavalla ja huoltajia voi osallistaa esimerkiksi lasten myönteiseen huomioimiseen pyytämällä heiltä kehuja esimerkiksi lapsen kehujulisteeseen.

Lähde ja katso lisää: <https://www.oph.fi/fi/opettajat-jakasvattajat/toiminnallinen-tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnitelma>

10.1.3. Arviointi

Kun toimenpiteitä on tehty eli esimerkiksi henkilöstöä on koulutettu, leikkipisteitä muokattu, arvioidaan, vaikuttivatko toimenpiteet arkeen. Mikä onnistui? Mikä tuntui vaikealta? Mitkä toimenpiteet jäivät osaksi arkea? Vaatiiko jokin toimenpide kehittämistä edelleen? Mitä konkreettisempia kehittämistoimenpiteet ovat, sitä helpompi niitä on myös arvioida. Arvioinnissa voi käyttää apuna erilaisia havainnointimenetelmiä ja osallistaa arviointiin lapsia ja huoltajia esimerkiksi haastatteluiden avulla. Arvioinnista prosessi jatkuu uudelleen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteen selvittämiseen ja uusien kehittämistoimenpiteiden nimeämiseen.

Liite 1: Toimipaikkakohtainen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

1. Milloin ja miten selvitystä on tehty? Mitä asioita selvityksessä nousi esiin? 				
Kehitettävä teema	Tavoite	2. Kehittämistoimenpiteet	Aikataulu, vastuuhenkilö, milloin arvioidaan	3. Arvioinnin tulokset